

Deze route van ongeveer 25 km voert je langs enkele plaatsen waar in het verleden archeologen aan het werk waren.

Praktische informatie
Start: waterburcht in Millen (Riemst) - zie ook www.riemst.be
Route: voorkeursrichting

87 > 80 > 131 > 81 > 89 > 86 > 87

Aan de waterburcht (tussen 86 en 87) is ruime parkeergelegenheid.
 In de waterburcht is ook HORECA gevestigd.

Afstand: ca. 25 kilometer
 Mogelijkheid tot aansluiting bij de ZOLAD+-Fietsroute 2 en 5

Opgelet: niet alle items liggen op het fietsroutenetwerk. Hou hierbij rekening met de volgende kleurencodes:

- (Zichtbaar van) op het fietsroutenetwerk
- Niet onmiddellijk op het fietsroutenetwerk

STARTPUNT IS WATERBURCHT VAN MILLEN

IN 2011 WERDEN IN LIMBURG IN TOTAAL 50 OPLAADPUNTEN VOOR ELEKTRISCHE FIETSEN GEÏNSTALLEERD. EËN VAN DEZE PUNTEN BEVINDT ZICH AAN DE WATERBURCHT IN MILLEN. MAAR VOOR U AL DAN NIET ELEKTRISCH BEGINT TE FIETSEN, EERST WAT HISTORISCHE GUDIJDING OVER HET STARTPUNT.

De adellijke versterkte woonst, die in het golvende Millerse landschap ligt ingebed, wordt voor het eerst vermeld omstreeks 1365. De vierkante woontoren (de donjon) die eraan voorafgaat, was toen reeds uitgebouwd tot een vierkante waterburcht met een uitkragende poorttoren en op de hoeken twee ronde flanktorens.

Naarmate de krijgskunde echter evolueerde - in het bijzonder door de uitvinding van het buskruit - en deze fortificaties bijgevolg hun defensieve dimensie verloren, verbouwden de adellijke bewoners vanaf de 16de eeuw hun residenties meer en meer tot wooncomfortabele ruimtes. Ook in Millen was dit het geval. Het nieuwe kasteel werd echter nooit voltooid.

Nadat het kasteel vanaf de 18de eeuw niet meer permanent bewoond werd, trad het verval definitief in. Herschappen in een bouwval werden in de vroege 19de eeuw belangrijke delen van het kasteel gesloopt. Wat ervan overbleef, de oost- en westvleugel, werd gedegradeerd tot boerderij.

Leuk om weten is dat de burcht niet de enige versterkte plek was in Millen: ook in de Langstraat staat, achter de vakwerkwoning links een donjon. Deze valt op door een onderbouw in silex en een bovenbouw in mergel. En ook op de Millerdries, op de locatie van de Hoeve Vandenbosch zou een donjon gestaan hebben. Dit bewijst dat Millen niet zo maar een plaats was in de Middeleeuwen, maar een kluwen van bezittingen.

Waterburcht van Millen naar 87

Van 87 naar 80

A DE BRUG OVER DE E313

Bij het oversteken van de brug over de E313 valt links de grote heuvel op. Bovenop deze heuvel, de Honsberg, heeft in de Romeinse periode een Romeinse villa gestaan. De resten ervan werden ontdekt tijdens werken in het kader van de grootschalige ruilverkavelingen die hier in de jaren zestig van vorige eeuw plaatsvonden.

Bij de aanleg van de autosnelweg E313 werden sporen uit het Neolithicum, uit de IJzertijd en uit de Romeinse periode teruggevonden. Je zou denken dat dit uitzonderlijk is, maar in deze regio is er een grote kans bij graafwerkzaamheden sporen uit het verleden aan te treffen. Ook bij de ontginning van het zand in de groeve te Elst (ter hoogte van de bomen) werden sporen van Vroegmiddeleeuwse begraving aangetroffen. Tegenwoordig volgen archeologen alle grote bodemingrepen op zodat niets meer ongedocumenteerd verdwijnt.

B BIJ HET UITRIJDEN VAN VAL-MEER

Tijdens graafwerkzaamheden bij de aanleg van de aardgasleiding in 1999 werden op de hier tegenoverliggende heuvel sporen van een ijzertijdnederzetting en sporen van - mogelijk - een Romeinse opvolger aangetroffen. Het ging om een zevental kuilen, meer dan waarschijnlijk te interpreteren als ondergrondse opslagplaatsen of silo's. De kuilen zijn klokvormig en de bodem vertoont een vondstrijke laag met aardewerk, dierlijk bot en vuurstenen werktuigen. De reden waarom ze klokvormig zijn is omdat deze vorm de bewaring van het graan ten goede kwam.

Tussen 80 en 131

C BIJ HET UITRIJDEN VAN RIEMST

Op de hier tegenoverliggende heuvel ligt de ijzertijdnederzetting die daarnet werd besproken. Een kleine kilometer meer naar het noordwesten liggen de resten van een Romeinse villa die in de zestig jaren van de voorbije eeuw werd opgegraven door de Nationale Dienst voor Opgravingen (NDO). Hiervan werd enkel het hoofgebouw opgegraven. De bijgebouwen werden nooit ontdekt.

D DE ROMEINSE WEG NAAR TONGEREN

Hier steken we het veronderstelde tracé van de Romeinse weg over. Deze Romeinse weg liep van Bavai (Frankrijk) over Tongeren en Maastricht naar Keulen (Duitsland). Deze Romeinse weg volgt ongeveer de hedendaagse steenweg tussen Tongeren en Maastricht. Op bepaalde plaatsen reflecteert de hedendaagse percelering nog de loop van deze veronderstelde antieke weg. Langs deze weg werden talrijke grafmonumenten en tumuli opgericht tot meerdere eer en glorie van de afgestorvenen die er begraven lagen. Iets verder zal u nog een bestaand exemplaar van een dergelijke tumulus zien.

Tussen 131 en 81

E DE LA BRASSINESTRAAT

De Gentombe, want zo heet deze tumulus al sinds mensenheugenis, dateert uit de Romeinse periode en was waarschijnlijk binnen zichtafstand van de Romeinse weg gelegen. Van de Gentombe zelf weten we bijzonder weinig. Op oude kaarten zoals Ferraris of zoals deze van Vandermaelen wordt de tumulus niet weergegeven. Op kaarten van het einde van de 19de eeuw is de tombe wel te zien.

Tumuli zoals de Gentombe zijn in het verleden meer dan eens geplunderd. Of dit hier het geval is weten we niet met zekerheid. We mogen echter vermoeden dat dit wel het geval is.

De tumulus werd enkele jaren geleden volledig digitaal opgemeten in opdracht van het Vlaamse Gewest. Het is de bedoeling beheerprogramma's uit te werken zodat deze aardwerken in stand kunnen gehouden worden.

F HET GROOTBOS (NATUURGEBIED)

Op het grondgebied van het huidige Riemst lagen in het verleden een zestal tumuli. Slechts twee zouden zijn bewaard in hun oorspronkelijke staat. Beiden liggen in Herderen. In het Grootbos, tegenwoordig een natuurgebied, ligt de tweede tumulus die Herderen rijk is.

Wat de meesten niet weten is dat er discussie bestaat over de echtheid van de tumulus. Sommigen denken namelijk dat hij opgeworpen is in het kader van de tuinarchitectuur die bij het kasteel van Genoelselderen hoorde. Tot het tegendeel is bewezen, klasseren archeologen hem ondertussen bij de authentieke grafheuvels.

G HET SCHANSBOSJE

Oude kaarten vermelden hier op deze plaats het toponiem "Schansbosje". Het is verleidelijk om dit te associëren met het fenomeen van de schansen die we kennen uit de Kempen en die gebruikt werden bij ontj door plunderende bendes vanaf de 16de tot de 17de eeuw. En inderdaad, wanneer we goed kijken zien we ook hier de vormen van een wal- en grachtsysteem (zie foto). We tasten echter volledig in het duister over wie deze schans gebruikte en hoe oud ze precies is. Is ze misschien ook te linken met een troepenbeweging naar aanleiding van één van de belegeringen van Maastricht en de aanloop daar naar toe? Of is ze opgeworpen ten bate van een dichtbijgelegen dorpskern?

© NGI

H HET KASTEEL VAN GENOELSELDEN

Een eerste vermelding van het kasteel van Genoelselderen dateert van het einde van de 13de eeuw (1265, Elderis Godenoli). Het kasteel werd meer dan waarschijnlijk opgetrokken in opdracht van Godenoel van Elderen. Het werd echter om redenen van wraak in 1407 door de Tongenaren platgebrand, maar later weer in ere hersteld. Tot in 1718 behoorde het kasteel tot de adellijke familie van Elderen, een roemrijk geslacht waarvan de bekendste, Jean-Louis van Elderen tussen 1688 en 1694 prins-bisschop van Luik was. Hij ligt begraven in een praalgraf in de parochiekerk. Het kasteel zelf werd verwoest in de Franse Revolutie.

Het huidige classicistische bouwwerk werd in 1859 heropgebouwd door graaf de Borchgrave. Het U-vormige complex bezit een centrale gang met driehoekig fronton en een dakbedekking in Ardense leisteen. Langs de zijde van de dreef is het kasteel ommuurd.

De Franse tuin, met 18de-eeuwse bomenrij in kathedraalvorm, is geïnspireerd door die van Versailles. Ook hier liggen een vijver en opgaande terrassen op één lijn voor het kasteel. Aan de rechterkant staat een grote Haspengouwse vierkantshoeve. Het kasteel is vermaard om zijn wijnen. Er zijn het jaarrond rondleidingen. Reserveren is noodzakelijk en kan via de toeristische dienst van Riemst.

I DE ROMEINSE VILLA BIJ HET GROOTBOS

Rechtsboven op de helling staat, aan het einde van de dreef die naar het kasteel van Genoelselderen leidt, de Romeinse tumulus waar we het eerder over hadden. In en net voor het bos (op de helling) bevinden zich de resten van Gallo-Romeinse bewoning. Eerdere prospecties in 2009 bevestigden dit. Het zou zelfs gaan om een gebouw met een centrale verwarming, getuige de vondst van een hypocaustumtegel. Deze zone maakt deel uit van een zogenaamde Afgebakende Archeologische zone (AAZ) en is als dusdanig beschermd. Wanneer u iemand met een metaaldetector ziet, belt u gerust de politie.

J DE ROMEINSE WEG NAAR MAASTRICHT

Ook hier steken we weer het veronderstelde tracé van de Romeinse Heirbaan over.

Voor avontuurlijken die even *off-road* willen gaan, is het tolhuis (links inslaan en 400 meter verder rijden) een aanrader. Het is, zoals de naam al zegt, een voormalig tolkantoor. Het tolhuis bestaat uit twee delen: het rechterdeel, daterend uit 1783 was de privéwoning, het linkerdeel is het eigenlijke tolkantoor uit 1781 waar, naargelang de vracht, tol werd geïnd. De A.C. verwijst naar Antoine Content, bouwheer en tolheffer. Het feit dat hier tol werd geheven is een aanduiding dat het tracé van de veronderstelde Romeinse weg toch nog lang is gebruikt en dus een belangrijke rol speelde.

De weg zou volgens oude kaarten ook zijn gebruikt voor het transport van troepen, gewonden en goederen ten tijde van de slag van Lafelt.

Wie is en wat doet ZOLAD+?

ZOLAD+ is de opvolger van de Zuid-Oost-Limburgse Archeologische Dienst (ZOLAD) en is de eerste intergemeentelijke projectvereniging voor Onroerend Erfgoed werkzaam in Vlaanderen. De projectvereniging wordt in het kader van het decreet houdende de intergemeentelijke samenwerking uit 2001 vanuit de Vlaamse overheid gesubsidieerd.

De vereniging is werkzaam in de gemeenten Bilzen, Lanaken, Riemst en Voeren en wil op het gemeentelijk niveau de zorg voor het onroerende erfgoed behartigen.

In 2009 kwam vanuit het Agentschap Ruimte & Erfgoed de oproep tot oprichting van Intergemeentelijke Onroerend Erfgoeddiensten (IOED). Deze diensten hebben als doel om vanuit een integrale benadering de aandacht van het lokale beleid voor het onroerende erfgoed te vergroten. De vier ZOLAD-gemeenten, zich bewust van de waarde van hun rijke erfgoed en de nood aan expertise om hieromtrent een goed beleid te voeren, beslisten dat de ZOLAD een aanvraag tot taakoverschuiving moest indienen.

In september 2009 werd het project door Geert Bourgeois, minister bevoegd voor het Onroerend Erfgoed, goedgekeurd. Op 4 januari 2010 ging ZOLAD+ officieel van start. Omwille van de herkenbaarheid werd de naam ZOLAD bewaard. De 'plus' verwijst naar de extra dimensie die met het bouwkundig erfgoed is toegevoegd.

ZOLAD+ heeft als taken de inventarisatie, advisering, coördinatie en informatieverstrekking op het gebied van het onroerende erfgoed en zal zowel gemeenten als particulieren bijstaan.

Het wil een onmisbaar aanspreekpunt worden voor het lokale onroerende erfgoed.

Voor meer achtergrondinformatie verwijzen we naar www.zolad.be

'De toem', de motte van Millen

COLOFON

Verantwoordelijke uitgever:
ZOLAD+, intergemeentelijke projectvereniging
voor Onroerend Erfgoed
Maastrichtersteenweg 2b, 3770 Riemst

www.zolad.be

Teksten: ZOLAD+
© & Foto's: ZOLAD+, tenzij anders vermeld

D/2011/12.623/3

Voor meer informatie:
Toerisme Riemst
Tongersesteenweg 8
3770 Riemst

Deze themaroute is een realisatie van ZOLAD+ en is onderdeel van een archeologische route in Zuidoost-Limburg.

Route 1: Riemst (Oost)
Route 2: Bilzen
Route 3: Lanaken
Route 4: Voeren
Route 5: Riemst (West)

Alle rechten voorbehouden

2014

